

В.Б. Захожай*д-р екон. наук***О.О. Казак***д-р філос. в галузі економіки,
м. Київ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ У ВИЩУ ОСВІТУ

Проектом закону про вищу освіту передбачено врегулювання суспільних відносин в галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України, забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях.

Важливим чинником цього є розроблення та реалізація навчальними закладами нових освітніх програм у відповідності з вимогами вітчизняного ринку праці. Має бути забезпечена інтеграція наукової, інноваційної, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої освіти.

При цьому інноваційна діяльність передбачає запровадження у навчальний процес передових технологій, методів та форм організації. Результатом має бути активізація реакції на проблемні ситуації, оволодіння прийомами саморозвитку і самоосвіти в процесі спільної діяльності студентів та викладачів.

Колективом професорсько-викладацького складу Міжрегіональної Академії управління персоналом проведено значну роботу з впровадження в навчальний процес різнопланових інновацій з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до ринкових умов господарювання.

Активно впроваджуються тренінгові та дистанційні технології навчання, широко використовується потенціал Інтернет, впроваджені нові, орієнтовані на посилену практичну підготовку магістерські програми тощо.

Водночас коло навчальних інновацій розширюється та послідовно вдосконалюється. Так, досвід показує, що важливою рисою сучасних фахівців має бути поєднання вищої економічної освіти з поглибленим володінням методами системно-статистичного аналізу економічних явищ та процесів на базі новітніх інформаційних технологій.

Необхідною складовою цього є інформаційно-аналітичне забезпечення управління на засадах методології прикладної статистики, яке дедалі більше стає дієвим інструментом ефективного управління. Це зумовило необхідність запровадження в навчальні плани спершу по спеціальності «Статистика» дисципліни «Статистичне забезпечення управління економікою», а надалі по спеціальності «Фінанси» спорідненої дисципліни «Інформаційно-аналітичне забезпечення державного фінансового менеджменту». В співдружності з КНЕУ імені Вадима Гетьмана видані необхідні навчальні посібники. В них йдеться про змістовні основи статистичного забезпечення управління по окремих галузях та видах економічної діяльності стосовно пропорційності та збалансованості, відповідності встановленим критеріям, оцінювання та запобігання ризикам, ефективності діяльності тощо.

Використання статистичних методів дає можливість перевести багато проблем управління в площину точного кількісного відображення з якісним змістом, на основі реального інформаційного забезпечення розрахунків відповідно до потреб користувачів.

Відповідне програмне забезпечення прискорює та вдосконалює оброблення інформації, значно розширює

ючи коло завдань, які у процесі управління можна вирішити за допомогою статистичних методів.

У навчальному посібнику наведено детальні розрахунки як без застосування програмних засобів, так і за допомогою програмного засобу Microsoft Excel, зокрема – покрокової формалізації алгоритмів вирішення нетривіальних завдань прикладної статистики. Це є базою вирішення завдань статистичного забезпечення управління без обмеження наявності стандартних програм [2,3].

Все це забезпечує творчий підхід до виконання конкретних завдань управління, пошук нових способів підвищення якості та обґрунтованості управлінських рішень, розроблення заходів щодо підвищення ефективності в усіх сферах діяльності.

Викладання побудоване в рецептурному плані для того, щоб допомогти в практичному використанні статистичних методів і моделей. Рецептурний виклад має полегшити аналіз умов, в яких приймаються управлінські рішення щодо конкретних задач.

Коротко про зміст курсу:

Він диференційований відповідно до функцій управління: планування, організація, контроль.

Під час забезпечення функцій планування враховується необхідність координації короткострокових і довгострокових планів. При цьому статистичний аналіз виконання короткострокових планів є основою оцінки впливу його на виконання перспективних завдань.

Важливе місце у процесі планування належить статистичному прогнозуванню з урахуванням елементів невизначеності.

Під час виконання функцій планування управління потребує визначення реального стану справ. Цю функцію виконує контроль, який значною мірою визначає результативність планування й управління, ступінь досягнення бажаної ефективності.

Базою статистичного забезпечення функції контролю є статистичний аналіз динаміки, виконання нормативів, оцінка коливань і сталості динаміки, визначення основної тенденції розвитку, факторний аналіз динаміки, оцінка ефективності структурної політики.

Цілям контролю і планування слугують також статистичні моделі причинно-наслідкових зв'язків у взаємозв'язку з адекватними цілями управління та критеріями соціально-економічної ефективності. Використання цих моделей є важливою передумовою досягнення головної мети майбутньої діяльності наших випускників — підтримки якості діяльності залежно від зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Процес побудови інформаційно-аналітичного забезпечення управління охоплює такі складові:

а) визначення сутності категорії управління, сучасних її проблем і завдань розвитку; сутності управління об'єктом дослідження, мети управління та способів до-

сягнення цієї мети; сутності статистичного забезпечення управління (СЗУ), його мети та завдань; розподілів, які використовуються у процесі СЗУ; системи показників СЗУ; чинників, які обумовлюють розвиток категорій управління; користувачів інформації.

б) побудова статистичного інструментарію СЗУ; інформаційного забезпечення СЗУ; методичного забезпечення СЗУ.

в) здійснення статистичного дослідження категорії управління.

г) розробка пропозицій щодо обґрунтування та підтримки управлінських рішень на основі результатів статистичного дослідження.

Дисципліна вивчається на п'ятому курсі і містить такі розділи:

1. Статистика як інструмент інформаційно-аналітичного забезпечення управління.

Вивчивши матеріал цього розділу студент повинен вміти відповідно до індивідуального завдання за темою дипломної роботи висвітлювати сутність функцій та склад керування і керуючих систем, мету і цілі управління у взаємозв'язку із завданнями статистичного аналізу; давати характеристику інформаційної бази аналізу; використовувати класифікації та будувати необхідні групування; будувати систему показників аналізу об'єкту дослідження.

2. Вивчивши матеріал другого розділу «Методичне забезпечення інформаційно-аналітичного обґрунтування управлінських рішень» студент повинен уміти за темою дипломної роботи здійснювати аналіз пропорційності розподілу взаємопов'язаних показників; здійснювати аналіз змін у часі для оцінки тенденцій розвитку та прогнозування явищ та процесів; здійснювати аналіз взаємозв'язків; давати оцінку ефективності структурних зрушень щодо розміщення та використання ресурсів і витрат; здійснювати оцінку ризику діяльності; здійснювати комплексний аналіз ефективності діяльності; здійснювати рейтингову оцінку діяльності на основі узагальнювальних показників; за результатами аналізу робити висновки стосовно шляхів підвищення ефективності діяльності об'єктів управління.

Навчальним планом і змістом навчального посібника передбачена програма тренінгу за дисциплінами як інтерактивна форма отримання нової інформації.

Мета тренінгу полягає у зміні деяких неправильних фіксованих установок особистості в контексті її моделей взаємодії з іншими особами і вмінням приймати рішення.

Таким чином тренінг може стати також каталізатором професійного росту і розвитку особистості, тому що учасники мають отримати інструмент розвитку своїх навичок та активізувати мотивацію саморозвитку, пізнати свої слабкі сторони і прагнути позбутися їх, приймаючи на озброєння запропоновані форми ефективної поведінки.

Цільовою аудиторією тренінгу мають бути особи, які вже досягли певного рівня в освіті, професійному і особистому плані. Тому ефективним є проведення тренінгу на 5 курсі під час переддипломної практики на базі затвердженої теми випускної магістерської дипломної роботи. Виходячи з цього, головним критерієм професійного тренінгу є його адаптація до середовища, в якому воно буде здійснюватися.

Мета тренінгу за програмою «Статистичне забезпечення управління економікою» — формування системи теоретичних знань і практичних навичок статистичного дослідження масових соціальних та економічних явищ і процесів як бази розробки і підтримки управлінських рішень.

Метою поточного контролю знань є забезпечення системної роботи студентів над вивченням дисципліни, виявлення рівня теоретичних знань і практичних навичок, поглиблення їх шляхом самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється за результатами самостійної роботи студентів, яка виконується за темою дипломної роботи.

Результатом здійснених заходів має бути виховання необхідних суспільству фахівців різних професій, які володіють навичками аналітиків, експертів вищої економічної кваліфікації, здатних відповідно до потреб своєї діяльності збирати інформацію, систематизувати та класифікувати її; застосовувати, а в разі потреби, розробляти методики оброблення, узагальнення і аналізу інформації; творчо використовувати інформацію та результати аналізу, робити на цій основі узагальнення та висновки, обґрунтовувати управлінські рішення; оцінювати в реальному часі наслідки управлінських рішень, які приймаються; ефективно використовувати інформаційні ресурси та комп'ютерні технології.

На рівні вузівської підготовки на основі інтеграції комплексу дисциплін навчального плану та методології інформаційно-аналітичного забезпечення управління здійснюється підготовка дипломних робіт та запровадження їх положень у практику. При цьому забезпечується творчий підхід до вирішення проблем, який полягає у використанні тривіальних, зокрема, статистичних, методів до вирішення нетривіальних завдань.

Результати дипломних робіт є базою оцінювання за наведеними критеріями професійної компетенції, яка охоплює знання та навички, здатність і готовність професійно виконувати завдання, вирішувати проблеми, оцінювати процес та отримані результати, а також здатність для саморозвитку особистості.

Надалі ці знання використані при підготовці дисертацій, присвячених інформаційно-аналітичному забезпеченню управління місцевими бюджетами, ринком цінних паперів, регіональним розвитком та ін.

Дисертаційна робота із застосуванням методології інформаційно-аналітичного забезпечення управління дозволяє оцінити наявність компетенцій в цій галузі стосовно отримання результатів дослідження щодо наукового суб'єкта; розробки інноваційних рішень і процедур у перспективних та передових сферах професійної діяльності.

Практика показала, що знання в галузі інформаційно-аналітичного забезпечення управління, зокрема на засадах прикладної статистики корисні також тим, хто за родом своєї роботи має вирішувати завдання бізнесу стосовно планування комерційної діяльності та виробництва, а також в процесі державного регулювання соціального та економічного розвитку.

Література

1. Геєць В. М. Структура економіки і структурна політика її стабілізації / Геєць В. М. // Економіка України. — 1995. — № 4. — С. 15—19.
2. Головач А. В. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика : навч. посібник / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач. — К. : КНЕУ, 2005. — 333 с.
3. Головач А. В. Статистичне забезпечення управління економікою. Прикладна статистика з використанням аналітичних можливостей програмного середовища Microsoft Excel: навч. посібник / А. В. Головач, В. Б. Захожай, І. Г. Манцуров, Н. А. Головач. — К. : КНЕУ, 2006. — 328 с.